

„Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe unicul Său Fiu L-a Trimis să Se răstignească pentru lume” (Ioan 3, 16)

Iisus aprimit formă umană și a pățimit ca o ființă muritoare, acceptând acest sacrificiu cu smerenie și credința că, luând asupra sa apăsarea tuturor păcatelor pe care nu El Le-a comis, va mântui Lumea. Firea omului este însă mult mai puternică în rău și semenii noștri au continuat să persevereze pe drumul pe care Iisus a încercat să îl facă să se închidă acolo, pe dealul Căpățânii, pe Golgota, acolo unde a ajuns cu sudoare de sânge, cărând în spate crucea grea și îngreunată în plus de ceea ce noi, oamenii, adăugăm zi de zi cu inconștientă și indiferență.

Căci Timpul de atunci se amestecă cu Timpul de acum, de ieri și de mâine, el fiind un întreg de care noi, oamenii, nu suntem pe deplin conștienți, trăindu-ne doar clipa și neștiind că ea este doar o picătură din acest complex amalgam ce se rotunjește fără știrea și fără voia noastră. Și orice gest, neînsemnat, are semnificația sa acolo, în Întregul Universal. Un om obișnuit se poate întreba pentru ce Dumnezeu a îngăduit această jertfă, dacă știa ce va fi după aceea. Crucea pe care Iisus a acceptat să își încheie martirajul este un simbol al adâncii puteri spirituale dar nu numai, cea a tăriei Dumnezeiești ci a tăriei formei lumești pe care o avea Iisus în acea cumplită clipă. Momentul de slăbiciune umană, petrecut în Grădina Getsimaniei trecuse și El se pătrunsese de smerenie și acceptare a destinului său. Pe brațele crucii, torturat cu sălbăticie, chinuit, asfixiindu-se în acea poziție care îi strivea plămâniile ce încă aveau forma umană, El a găsit puterea de a se adresa cu blândețe tâlharului care îi era alături. Crucea era un simbol încă dinaintea supliciului Său și să ne amintim spusele lui Marcu, al doilea evanghelist, care și-a scris Evanghelia prin anul 64.

Cina cea de Taină se petrecuse în casa mamei sale, pe nume Maria. Această casă era locul de întâlnire și rugăciune al apostolilor. Se pare că el, Marcu, a fost tânărul care a încercat să îl urmeze pe Iisus după ce acesta a fost arestat. Mai apoi, a devenit ucenicul apostolului Pavel și, în final, îl va urma pe Apostolul Petru. Dar, revenind, iată ce spune Marcu, redând spusele lui Iisus: „dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze”. Răstignirea pe cruce și întreg sacrificiul lui Iisus, are multiple sensuri, simboluri, urmări, și toate acestea sunt îndelung studiate și disecate de exegeții Bibliei. Dar pentru noi, mirenii, un lucru pare evident: Iisus nu ar fi putut învia dacă nu ar fi fost răstignit și astfel se închide acest cerc al Destinului, pentru că Învierea Sa și înălțarea la cer au fost cele ce au dus la transfigurarea Lumii și nimic nu a mai fost la fel după acel moment. Indiferent dacă un om acceptă și crede în existența lui Iisus, ca întrupare Dumnezeiască sau crede că a fost doar un om, un lider al aceluia moment critic sau, chiar consideră totul o poveste, trebuie să accepte oricine că Iisus, legendă, moment politic sau Fiul lui Dumnezeu, a schimbat fața Lumii și totul a pornit pe un cu totul alt drum decât până atunci.

Iată de ce, crucea pe care El a pățimit este un simbol care nu poate fi trecut cu vederea și, pentru acest fapt, creștinii o venerază și îi acordă puteri și semnificații deosebite. Religia creștină este o religie a crucii, așa cum afirmă exegeții teologi. După ce trupul lui Iisus nu a mai fost găsit în adâncul peșterii păzite de ostașii romani, evreii s-au speriat, bănuind ceea ce va urma și au încercat să acopere orice urmă a celor întâmplate. Existau în zonă niște cisterne mari, săpate în piatră. Ele se foloseau pentru păstrarea apei, în vederea perioadelor de secetă. Acolo au aruncat ei crucile pe care suferiseră supliciul răstignirii Iisus și cei doi tâlhari. Apoi cisternele au fost umplute cu tot felul de gunoaie, pietre și alte lucruri care au acoperit lemnul sfânt. Cu trecerea anilor, a secolelor, nimeni nu mai știa unde se poate afla crucea Domnului. Iar cei care credeau în Christos și în învățăturile sale au fost prigoniiți în tot acest timp. În secolul 4 însă, împăratul bizantin Constantin a avut o revelație înaintea unei importante lupte pe care o avea de trecut împotriva împăratului Maxențiu.

El a zărit pe cer, în plină zi, semnul crucii, alcătuit din stele sclipitoare. „Prin acest semn vei învinge”, i-a transmis mesajul divin. A poruncit degrabă meșterilor săi să execute o cruce mare din aur și pietre prețioase, și, cu crucea în fața oștirii, au mers la atac împotriva trupelor lui Maxențiu. Astfel, în anul 312 intră biruitor în Roma, punând capăt Tetrarhiei (în anul 298, imperiul roman fusese împărțit în patru imperii, cu capitale diferite). După acest semn divin, împăratul Constantin s-a creștinat și a pus capăt prigoanei de o violență bestială împotriva creștinilor. În acei întunecați 300 de ani, momente de o inimaginabilă cruzime s-au desfășurat, ajungându-se la torturi de nedescris, uneori chiar petrecându-se asupra unor copile, dictate de propriul părinte (ar fi doar de exemplificat cumplitul supliciu al Sfintei Cristina).

Dar acțiunile împărăției nu s-au oprit aici, el trimițându-o pe mama sa, împărăteasa Elena, să caute crucea răstignirii, în locul unde se știa că fusese martirizat Iisus. Aceasta a ajuns la Ierusalim și a poruncit să se ridice o bazilică pe locul Sfântului mormânt (bazilică ce a fost sfințită pe data de 13 septembrie 335). Primind cu greu și unele informații despre cisternele astupate cu gunoarie și pietre, a pus de s-au săpat în ele, până când, în adânc, a găsit trei cruci și chiar și piroanele. Se spune că, neștiind care este Crucea Mântuitorului, a făcut în așa fel încât a urmat imboldul credinței, gândindu-se că, dacă este lemnul sfânt, se va produce o minune, ceea ce s-a și întâmplat, prin - se spunereaducerea la viață a unei fecioare. Împărăteasa Elena a fost impresionată de aflarea sfintei cruci care purtase trupul lui Iisus și a căzut în genunchi, sărutând-o, la fel ca toată suita care o însoțea. Dar pentru că în spațiul acela din adânc nu putuse intra prea multă lume din mulțimea care aștepta afară, să vadă minunea întâmplării, împărăteasa a urcat pe un amvon înalt, în fața întregii adunări și, cu ajutorul prea fericitului Macarie, episcopul Ierusalimului, au ridicat Crucea domnului, să o vadă tot poporul. Acesta a fost momentul Înălțării Sfintei Cruci. Găsirea Crucii a fost ca un înalt cutremur pentru creștinismul care era la începutul recunoașterii sale oficiale ca religie.

Astfel, acel 14 septembrie 335 a devenit sărbătoarea mare a „Înălțării Crucii”, cea care se venerază și azi, după aproape 1700 de ani. Ar trebui poate să amintim și un alt eveniment, petrecut câțiva ani mai târziu, în vremea lui Constanțiu, fiul împăratului Constantin, moment ce adesea este confundat cu apariția pe cer a semnelui care a determinat aflarea Sfintei Cruci. Este vorba despre imaginea

unei cruci luminoase care s-a așezat pe cer în timpul zilei, în duminica cincizecimii, pe 7 mai 351, la Ierusalim, ceea ce a sporit și credința în Messia dar și numărul credincioșilor. În anul 614 perșii, conduși de regele Chosroes, au cucerit Ierusalimul și au distrus și jefuit tot ce le-a ieșit în cale, luând și lemnul Sfintei Cruci, dar, inspirație divină, nu l-au distrus, astfel că acesta a putut fi recuperat după victoria împăratului Heraclius, asupra perșilor. El a luat lemnul sfânt și l-a dus la Ierusalim, în Biserica Sfântului Mormânt, toate acestea întâmplându-se în anul 629, pe vremea sfântului Zaharia care la acea vreme era patriarhul Ierusalimului. Patru ani mai târziu, cea mai mare parte din lemnul Crucii a fost mutată la Constantinopol. Spunem cea mai mare parte pentru că acest lemn sfânt a fost împărțit în bucăți mai mici și dus la mai multe biserici.

În România se află părți din lemnul Crucii în mănăstirile Țiganești și Căldărușani, precum și în Biserica „Sfântul Vasile cel Mare” de pe Calea Victoriei, din Capitală. Ca mereu, zilele importante din calendarul bisericesc, sunt consemnate în conștiința populară cu smerenie, așa cum spuneam și cu alte ocazii. Ziua Înălțării Crucii este marcată cu post aspru, rugăciuni și praznice. Postul e închinat și sănătății familiei dar și pentru bunăstare și sporul casei. Se merge la biserică și se împart celor mai nevoiași daruri care conțin vase de lut (ulcele) cu miere și lapte, acoperite cu câte un colăcel iar de toartă se anină un fir de ață roșie. Se pomenesc numele rudelor decedate (se face un pomelnic). Dar nu este vorba numai de post ci se evită și a se mânca usturoi, pepene, nuci sau prune și în general fructe al căror miez aduce aminte de forma crucii. Dar deasemenea nu este bine să se mănânce nici fragi culeși după această zi, pentru se spune că ei aparțin celor duși din această lume. În tradiția populară, ziua de 14 septembrie este numită Ziua Sarpelui, deoarece se crede că acum șerpii și alte animale târâtoare se retrag în subteran, pregătindu-se de hibernare peste anotimpul rece.

Oamenii din popor cred că înainte de a se retrage în vizuină, ei se încolăcesc în formă de cerc și crează o pietricică „nestemată” care aduce noroc... În regiunile de dealuri, unde se cultivă vița de vie, ziua Crucii marchează începutul culegerii strugurilor și de aceea în acele locuri această zi se cheamă „Cârstovul viilor”, (denumire provenind din slavonă, „cârstov” însemnând „cruce”). Nu se culege însă ultimul butuc de viță, el fiind închinat divinității. (De aceea sunt denumiți „strugurii lui Dumnezeu” și poate multora nu le place că trebuie să lase această ofradă, dar românii sunt superstițioși și de multe ori se tem să sfideze datina).

Via și butoaiile de vin se sfințesc de către preoți iar seara participanți la „ritual”, după ce au postit toată ziua, se adună în jurul focurilor, pentru relaxare și petrecere, așa cum știm este obiceiul poporului nostru. Se crede că este bine să aibă fiecare în buzunar sau în portofel câteva monede care au fost sfințite la slujba de peste zi. În multe localități se organizau bâlciuri, frumoasa tradiție existând încă și azi, preluată fiind chiar de instituții, cum ar fi Muzeul Țăranului Român, unde se desfășoară festivalul de Cârstov, un eveniment la care participă diverse formații populare ce exemplifică obiceiurile și dansurile care marchează această zi, dar și meșteri populari care expun sau chiar confecționează la fața locului mici obiecte .

Tot acum începe și bătutul nucilor, ceea ce ne arată că înțelepciunea populară fixa anumite momente ale anului în jurul unor sărbători, ordonându-și treburile gospodărești dar și pe cele agricole sau chiar cele legate de medicina populară - iată că tot în această zi, românii culeg buruienile de leac pe care le duc la biserică, și le așează în jurul crucii, pentru a fi sfințite spre a fi folosite ulterior, la nevoie, pentru alinarea diverselor afecțiuni - și nu numai, pentru că, de exemplu, planta numită „năvalnic” face parte dintrun ritual de farmece de dragoste.

În viața românilor, plantele au un rol însemnat și de multe ori semnificații deosebite, cum ar fi exemplu credința că florile care înfloresc după această zi sunt flori ale morților. Dintre plantele sfințite de Ziua Crucii, busuiocul are un rol important, pentru că se așeza la streășina casei, ca protecție împotriva relelor de tot felul sau a trăznetelor, dar se folosea și ca un balsam pentru părul

fetelor și ca protecție împotriva bolilor păsărilor de curte, în apa cărora se punea planta sfințită. În nordul țării, firele de busuioc sfințit se așezau prin ramurile copacilor pentru a le asigura un rod bogat anul următor.

Deși tradițiile și credințele legate de anumite sărbători religioase sunt păstrate mai mult la țară (și așa cum am mai spus, de multe ori ele sunt respectate „orb”, sau „pentru că așa se spune”, „așa trebuie”, (așa au făcut părinții și bunicii noștri”), totuși am constatat o participare mai largă și a unei generații de „orășeni” la slujbele care se produc în aceste momente, mai ales când sfinții părinți sunt mai tineri și știu cum să atragă pe cei apropiați de vârsta lor sau dimpotrivă, la o vârstă înaintată au suficientă experiență și discursul lor nu este doar o repetare mecanică a unor versete ci le aduc aproape de inima enoriașilor, explicând ceea ce s-a întâmplat și pentru ce evenimentele de acum sute de ani au rămas puternice jaloane de influență morală și spirituală.

Sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci are o înaltă semnificație, dar nu este singura mare sărbătoare a toamnei. Chiar în primele zile ale lunii septembrie, linia care separă vara de toamnă, există o zi care se celebrează la începutul anului bisericesc (1 septembrie), și anume ziua nașterii sfintei Fecioare Maria. (8 septembrie) sau, cum mai este denumită, Sfânta Maria Mică, pentru a o separa de cealaltă zi a Mariei, ziua adormirii ei, petrecută pe 15 august.

Fecioara Maria este, înainte de toate, un simbol, cel al realizării perfecțiunii din imperfecțiune. Lumea își începuse declinul încă de la creerea sa, atunci când străbunii Adam și Eva pășiseră greșit iar după ei, din rău în mai rău, voința Domnului de a construi o lume plină de virtute și frumusețe se lovise de multe ori de împotrivirea celei mai dragi creații ale sale, Omul. Divinitatea a încercat să distrugă o lume care se abătuse de la drumul drept și ascendent dorit, dar de fiecare dată se găsisse o speranță, așa cum după distrugerea focarului de infecție morală și spirituală, numit Sodoma, un licăr de lumină îl oprise pe Dumnezeu să distrugă totul, așa cum Potopul fusese oprit de un singur om cu har, Noe, care salvase sămânța Lumii, așa cum, iată, Fecioara se arătase demnă de a purta trupul pământean al Fiului Său.

Plină de har și virtute, Maria s-a născut de 8 septembrie și era din neamul lui David, așa cum se vestise încă din vechiul Testament, că din neamul acesta va veni Messia. În dimineața sărbătorii, se aprinde o candelă lângă icoana Mariei și întreaga familie ar trebui să se roage pentru sănătate și binecuvântarea roadelor muncii sale. Este un praznic al bucuriei, care deschide sezonul nunților. Creștinii duc ofrande la biserică pe care apoi, după sfințire, le împart celor nevoiași. Cei care sunt bolnavi, prepară un cozonac pe care îl consumă ei jumătate, în timp ce jumătatea a doua o aruncă în curtea casei, împreună cu jumătate de pahar de vin roșu, turnat pe pământ, în timp ce consumă cu măsură din cealaltă jumătate, rostind rugăciuni.

Nu știm câți bolnavi s-au lecut după acest ritual, dar știm că el poate fi benefic prin încărcătura energetică ce aranjează celulele corpului uman într-o ordine care poate ajuta la vindecare. Alunecând spre iarnă, timpul este împodobit cu alte repere pe care poporul, de esență creștină sau atee însă plină de respect față de datini, le celebrează cu bucurie sau cu smerenie. Iată, pe 14 octombrie, la o lună după marea sărbătoare a Înălțării Sfintei Cruci, serbăm ziua Sfintei Parascheva. Deși a trecut un mileniu de la nașterea sa, oamenii încă o pomenesc în gândurile lor și îi punctează ziua cu respectul generat de viața sa exemplară.

De pe malurile mării Marmara, ea ajunge în Țara Sfântă, dar după ce vede marele Ierusalim, preferă să se așeze într-o mănăstire în pustiul Iordanului. Totuși, în urma unui vis, în care un înger o sfătuiește să se întoarcă la obârșii, pleacă înapoi spre Constantinopol și apoi spre Epivat, unde, cuviosă și împăcată cu viața sa, închide ochii pentru totdeauna. La destul timp după trecerea sa în cealaltă lume, o întâmplare face ca să se sape peste mormântul ei, pentru a fi depus acolo corpul unui marinar decedat. Mare a fost mirarea când au descoperit trupul ei, nedescompus și frumos

mirositor. Corpul a fost ridicat și depus la o biserică, dar parcursul nu s-a sfârșit aici, căci vremurile erau tulburi. Moaștele sunt transportate în diverse locații, după cum istoria a dictat, pentru a fi ocrotit de urmările războaielor, ajungând la Constantinopol.

După multe peregrinări, prin străduința domnitorului Vasile Lupu, moaștele ajung la adăpostul Catedralei Mitropolitane din Iași, unde se fac și azi pelerinaje. Se spune că atingerea moaștelor Sfintei Parascheva poate să îi ferească pe oameni de boli, de vijeliile naturii, de trăsnet, de grindină, de deochi. Poporul o mai numește și „Sfânta Vineri”. După această zi se pregătesc oile de toamnă, se verifică dacă au dormit grămadă (semn că va fi o iarnă grea) sau împrăștiate (atunci va fi o iarnă ușoară). Dacă de Sfânta Parascheva nu plouă, înseamnă că iarna va veni mai devreme. Spre sfârșitul lunii, pe 26 octombrie, se serbează ziua Sfântului Dimitrie Izvorătorul de Mir, care a trăit în secolul III, ca guvernator al Tesalonicului.

Pentru că a ajutat un creștin, el a fost martirizat și străpuns cu sulițe. Se spune că din trupul său nu a curs sânge ci mir, de unde i se trage și acest nume. După ce împăratul Constantin oprește teroarea și urmărirea creștinilor, trupul Sfântului Dimitrie a fost adus în Tesalonic, fiind considerat ocrotitorul acestuia. De ziua lui se oficiază slujbe religioase în toate bisericile dar mai ales la Tesalonic, în comunitatea creștină înființată chiar de apostolul Pavel. În România, Sfântul Dumitru, alături de Sfântul Gheorghe, are un rol important, pentru că la 23 aprilie se consideră că începe sezonul de vară, care din punct de vedere pastoral ține de la această dată și până la 26 octombrie, de Sfântul Dumitru, când „se încuie” vara. Urmează apoi Sfântul Andrei, care este „cap de iarnă”. Tradiția populară ține un obicei străvechi, „focul lui Sâmedru”, obicei care există și acum în sate, când mai ales tinerii organizează la răspântii ruguri de foc peste care sar copiii, ca să fie sănătoși mai departe, iar după ce rugul se stinge, cărbunii rămași se împrăștie pe ogoare și prin livezi, pentru a da pământului putere.

Așa cum am mai văzut, calendarul datinilor este presărat cu momente ce sunt legate de existența de zi cu zi, de lupta pentru supraviețuire în orice fel de timpuri, de micile obiceiuri, rutine care duc viața mai departe și pe care, țăranul român le marchează cu denumiri legate de anumite sărbători. Există multe alte sărbători în această perioadă și toate, pe lângă sâmburele de adevăr sau de legendă despre origini, au o deosebită importanță în ordonarea vieții, mai ales a satelor, dar și în menținerea comunității în jurul acestui nucleu de credință și datini, fără de care nu poate exista coloana centrală a neamului.

Eugenia Duță